

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. Глухів

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В. М. Боронос
« _____ » _____ 2021 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
НА ТЕМУ:**

«Фінанси малого підприємства»

Освітній ступінь – «бакалавр»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи: _____
(підпис)

Рубанов П.М.

Студент: _____
(підпис)

Анкілова К. М.

Група:

Фдн-74 Гл

Суми
2021

ЗАВДАННЯ

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 42 с., 1 рис., 10 табл., 23 джерел.

Метою роботи є дослідження фінансів малого підприємства на прикладі ФОП «Mint dental clinic».

Об'єктом дослідження є фінанси малого підприємства.

Предметом дослідження виступають фінансові відносини, які виникають у малого підприємства в процесі його економічної діяльності.

Методи дослідження: діалектичний метод пізнання (для вивчення фінансових відносин підприємств в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності), прийоми аналізу і синтезу, а саме: групування, типізація, порівняння, табличний метод.

У першому розділі розглянуті теоретичні аспекти фінансів малого підприємства, особливості організації фінансів на підприємствах малого бізнесу, організація управління фінансами малого підприємства, сутність аналізу фінансового стану в діяльності підприємства.

У другому розділі проведений аналіз фінансово-економічного стану малого підприємства ФОП «Mint dental clinic».

У третьому розділі репрезентовані тенденції розвитку фінансів малого підприємства ФОП «Mint dental clinic», розробка рекомендацій по покращенню фінансового стану малого підприємства, вплив запропонованих рекомендацій на фінансовий стан малого підприємства.

МАЛИЙ БІЗНЕС, МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО, ВЛАСНІ КОШТИ, ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Особливості організації фінансів на підприємствах малого бізнесу.....	7
1.2 Організація управління фінансами малого підприємства	13
1.3 Сутність аналізу фінансового стану в діяльності підприємства.....	17
2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ФОП «MINT DENTAL CLINIC».....	23
2.1 Оцінка фінансового стану малого підприємства ФОП «Mint dental clinic»	23
2.2 Економічна оцінка малого підприємства ФОП "Mint dental clinic"	26
3 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА ФОП «MINT DENTAL CLINIC».....	31
3.1 Розробка рекомендацій по покращенню фінансового стану малого підприємства.....	31
3.2 Вплив запропонованих рекомендацій на фінансовий стан малого підприємства.....	35
ВИСНОВКИ.....	38
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	40

ВСТУП

Актуальність дослідження. У зв'язку з постійною зміною умов ринкової економіки, вітчизняним підприємствам щораз складніше пристосовуватися і виживати в сфері малого бізнесу, і саме фінансова стійкість і незалежність є основою стабільного стану і гарантом виживання в умовах нинішньої політики.

Великі міжнародні фінансові ринки, ринки капіталу і послуг, в більшій мірі впливають на зміну умов і вносять свої корективи у внутрішню ситуацію в цілому. «Глобальна конкуренція» примушує відповідати новим стандартам, встановленим лідерами індустрії, в незалежності від місця розташування їх у світі.

Все більш очевидно, що необхідне створення нових або реорганізація існуючих підприємств відповідно до критеріїв, які б відповідали світовому рівню ефективності і продуктивності.

Проблематика формування і використання фінансових ресурсів стає надзвичайно актуальною в період економічної нестабільності насамперед через те, що діяльність підприємства в таких умовах призводить до зменшення величини оборотних активів, неякісного використання ресурсів належних підприємству, зменшення виробничих потужностей, а також збільшення ймовірності банкрутства. Раціональне формування, а також ефективне використання фінансових ресурсів підприємства із метою отримання планового обсягу доходу виступає підґрунтям фінансової стабільності економіки країни у кризових умовах господарювання.

Економічна сутність та особливості формування фінансових ресурсів підприємства досліджували у свої наукових працях такі вітчизняні та закордонні вчені-економісти: Бердар М., Філімоненков О., Гудзь О., Поддєрьогін А., Білик М., Буряк Л., Дропа Я.Б., Терешко О.М., Волкова Н.А. Лапа А., Кропівцова Н. та ін.

Метою дослідження є дослідження фінансів малого підприємства ФОП «Mint dental clinic».

Відповідно до мети, у роботі потрібно вирішити низку **завдань**:

- розглянуто особливості організації фінансів на підприємствах малого бізнесу;
- визначито організацію управління фінансами малого підприємства;
- простежили сутність аналізу фінансового стану в діяльності підприємства;
- навели організаційно-економічну та управлінську характеристику;
- провели оцінку фінансового стану малого підприємства ФОП «Mint dental clinic»;
- здійснили розробку рекомендацій по покращенню фінансового стану малого підприємства;
- виявили вплив запропонованих рекомендацій на фінансовий стан малого підприємства.

Об'єктом дослідження є фінанси малого підприємства.

Предметом дослідження виступає фінансовий стан малого підприємства ФОП «Mint dental clinic».

Методи дослідження. Теоретичну основу роботи становить діалектичний метод пізнання, який забезпечив вивчення фінансових відносин підприємств в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. В процесі дослідження використовувались прийоми аналізу і синтезу, а саме: групування, типізація, порівняння, табличний метод. Ряд методів і прийомів економічних досліджень базуються на економічних та логічних висновках, розрахунковому конструктивізмi.

Структура роботи: У першому розділі розглянуті теоретичні аспекти фінансів малого підприємства. У другому розділі проведений аналіз фінансово-економічного стану малого підприємства ФОП «Mint dental clinic». У третьому розділі репрезентовані тенденції розвитку фінансів малого підприємства ФОП «Mint dental clinic».

Фактологічну основу роботи складають матеріали періодичних наукових видань, навчальний посібників, фінансова звітність підприємства.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Особливості організації фінансів на підприємствах малого бізнесу

Фінанси – це сукупність всіх матеріальних ресурсів, які знаходяться у володінні суб'єкта економіки: індивіда, організації, бізнесу або держави. Менеджмент – це сукупність принципів, форм, методів, прийомів і засобів управління виробництвом та виробничим персоналом з використанням досягнень науки управління. Основна мета менеджменту - досягнення високої ефективності виробництва, кращого використання ресурсного потенціалу організації [21].

З позиції наукового обґрунтування фінансовий менеджмент слід розглядати як явище інтегральне, яке має різноманітні форми свого прояву.

Фінансовий менеджмент можна пригадати, як певний процес визначення мети управління фінансами, а також здійснення впливу на фінансові ресурси підприємства за допомогою певних методів і важелів фінансового механізму. Згідно вище наведеним визначенням фінансовий менеджмент суб'єктів малого підприємництва включає в себе фінансову стратегію і тактику.

Стратегія фінансового менеджменту являє собою загальні напрямки і способи використання фінансових ресурсів для досягнення основної мети фінансової діяльності суб'єктів підприємництва. При цьому при визначенні фінансової стратегії необхідно враховувати певний набір правил і економічних обмежень.

Використання конкретних методів і прийомів в конкретних умовах, для досягнення поставленої мети - тактика суб'єктів малого підприємництва.

Основними завданнями тактики фінансового менеджменту є:

- вибір найбільш оптимального рішення;
- вибір найбільш прийнятних у даній господарській ситуації методів і прийомів управління суб'єктами малого підприємництва [1].

Таким чином, можна дати наступне визначення фінансового менеджменту на підприємствах суб'єктів малого підприємництва. Фінансовий менеджмент малого бізнесу включає в себе наступні основні принципи, методи, форми ефективного і раціонального управління фінансовими ресурсами і відносинами підприємства.

Основною метою фінансового менеджменту підприємств малого бізнесу є забезпечення безперервної стійкою виробничо-господарської діяльності для досягнення максимального прибутку і підвищення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта. Важливою складовою розвитку малого підприємництва є система фінансового менеджменту [9].

Фінансове управління на підприємствах малого бізнесу має ряд специфічних особливостей. При цьому на організацію фінансового управління впливають такі критерії:

- масштаби підприємства;
- основні цілі підприємства;
- форма і види діяльності підприємства [17].

До специфічних особливостей фінансового менеджменту на підприємствах малого підприємництва слід віднести наступні:

1. Підприємства малого бізнесу швидко реагують на зміни попиту і пропозиції на ринку товарів, робіт і послуг. Таким чином, малі підприємства у своїй фінансовій діяльності орієнтовані на поточний прибуток.

2. Підприємства малого підприємництва характеризуються високою оборотністю капіталу, це означає, що при організації фінансової діяльності немає необхідності купувати дорогі виробничі фонди, створювати великі фінансові накопичення.

3. На малих підприємствах немає можливості створювати наукомісткі, ресурсномісткі і трудомісткі виробництва. При цьому підприємства малого бізнесу на умовах підяду обслуговують великі підприємства, по створенню нової продукції, комплектуючих деталей. Виробництво обслуговуючих виробів не може стати масовим і серійним.

4. Суб'єктам малого підприємництва складно отримати кредит в комерційному банку.

5. Рівень ліквідності підприємств малого бізнесу в силу фінансових обмежень завжди нижче ліквідності великих підприємств.

6. Часто на малих підприємствах функції директора підприємства і фінансового менеджера виконує один і той же чоловік. На практиці керівник часто не має спеціальної освіти в області фінансового управління, і прийняття управлінських рішень часто засноване на власній інтуїції або раніше накопиченого досвіду.

7. Фінансовий менеджмент на підприємствах малого бізнесу орієнтований на досягнення безбитковості підприємства, отримання максимального прибутку, збільшення доходів власників бізнесу.

8. Підприємство малого бізнесу створюється, як правило, з ініціативи власника підприємства, тому на підприємствах відсутня система стратегічного фінансового планування (маркетингової, цінової, інвестиційної та кредитної політики).

9. Власники суб'єктів малого бізнесу не бажають витратити додаткові фінансові кошти на маркетингові дослідження. У слідстві чого на даних підприємствах немає чіткої маркетингової політики. У практиці організації фінансової діяльності керівник підприємства керується особистою інтуїцією, і не використовує у фінансовій діяльності показники ефективності продажів продукції.

10. При створенні підприємства малого підприємництва власник в основному використовує свої власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, особисті накопичення). Отримання позик із зовнішніх джерел дуже ускладнене.

11. Фінансовий менеджер підприємств малого підприємництва не становить інвестиційний фінансовий план, який є основним джерелом залучення зовнішніх позикових фінансових коштів.

12. Істотним елементом фінансового менеджменту на підприємствах малого підприємництва повинен бути фінансовий план, який дозволяє підвищити ефективність використання довгострокових і короткострокових фінансових ресурсів підприємства [16].

В сучасних умовах господарювання підприємства малого підприємництва стають найбільш перспективною сферою розвитку економіки країни. При виникненні фінансових труднощів на великих підприємствах, при зниженні їх ліквідності і платоспроможності головним важелем підтримки економіки країни стає мале підприємництво. Саме на підприємствах малого бізнесу створюються нові робочі місця, здійснюється поповнення бюджету за рахунок податкових відрахувань. Індикатором загального фінансового стану економіки країни стає мале підприємництво. Підприємства малого бізнесу дуже швидко реагують на всі зміни в економіці країни.

Державне регулювання фінансової діяльності суб'єктів малого підприємництва полягає в підтримці підприємств за допомогою податкових відрахувань. Для підприємств малого бізнесу передбачені спеціальні податкові режими, здатні стимулювати цю галузь економіки.

При проведенні дослідження прийняття в області малого підприємництва можна зробити однозначний висновок, про те, що вжито всіх необхідних заходів і програми для підтримки малого підприємництва. Проте, спостерігається багато неточностей в законодавстві, усунення яких дозволило б перейти економіці країни на новий рівень розвитку.

Але не тільки державна підтримка впливає на фінансову діяльність суб'єктів малого підприємництва. Керівники, фінансові працівники даних підприємств повинні приймати внутрішні заходи по організації фінансової діяльності. З урахуванням досліджених особливостей фінансового менеджменту підприємств малого бізнесу можна запропонувати наступні заходи щодо його вдосконалення:

1. Створення в структурі підприємства системи управління оборотними коштами (запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами і

короткостроковими зобов'язаннями). Ефективна система управління оборотними коштами підприємств малого підприємництва дозволить підвищити платоспроможність і ліквідність підприємства.

2. Використовувати в практиці діяльності підприємств малого бізнесу фінансове планування. При цьому фінансове планування необхідно здійснювати в наступній послідовності:

- виявлення існуючих проблем на підприємстві;
- дослідження тих ділянок фінансової діяльності підприємства, які обмежують досягнення поставлених цілей [1].

Відповідно до вище представленої технології процесу планування з'ясувати, чи дотримується послідовність всіх його етапів. Якщо існують відхилення, то треба виявити причини відхилень. Наступним етапом необхідно провести належні заходи щодо впровадження алгоритму фінансового планування на підприємстві малого бізнесу.

3. На підприємствах малого бізнесу рекомендується в фінансовій практиці використовувати процесний підхід до фінансового контролю. Сутність процесного підходу полягає в цілеспрямованій послідовності операцій і подій. Наприклад, процес формування комплексного фінансового плану. Кінцевим підсумком процесного підходу буде підвищення конкурентоспроможності підприємства і синхронізація діяльності підприємства з потребами споживача.

4. Використання єдиного підходу до вибору методів та інструментів для всіх складаються на підприємстві планів, оскільки система фінансового планування і контролю повинна розглядатися як складовий елемент всієї системи планування на підприємстві.

5. Створення ефективної системи податкового планування. Податкове планування як складова частина податкового менеджменту дозволяє знижувати абсолютний показник податкових відрахувань до бюджету за допомогою використання різниці в оподатковуваних базах і податкових ставках, встановлених законом податкових пільг і аналогічних чинників, які визначаються державою. Управління величиною податкових виплат можливо за

допомогою зміни товарного асортименту і більш ефективного використання внутрішніх резервів, тобто впливу на величину податкових виплат, керуючи виключно факторами внутрішнього середовища організації, основ її діяльності. Цей спосіб податкового планування називається «податковий костинг».

6. На підприємствах малого підприємництва рекомендується використовувати поглиблений операційний аналіз. Сутність операційного аналізу проявляється в тому, що частина сукупних постійних витрат відносять безпосередньо на даний товар (виріб, послугу). Принцип операційного аналізу полягає в об'єднання прямих змінних витрат з прямими постійними витратами. Потім відбувається обчислення проміжної маржі.

7. Використання на підприємствах малого підприємництва технології операційного експрес-аналізу. Основним нововведенням є використання сили операційного важеля по аналізованому фактору. Дана методика спрощує алгоритм проведення операційного аналізу і дозволяє широко використовувати його в практичних цілях.

8. Введення нових технологій виробництва, покупка сучасного і модернізація наявного обладнання.

9. Для зниження витрат у фінансовій діяльності малих підприємств необхідно використовувати інтернет-технології. Так створення інтернет-магазину дозволить:

- знизити витрати на оренду торгової площі;
- знизити витрати на заробітну плату;
- розширити асортимент.

10. Використовувати сучасні технології кадрової політики. Можна створити основну групу професіоналів, які будуть займатися розвитком бізнесу.

11. Розподіл обов'язків. Наприклад, передача обов'язків зі складання і введення бухгалтерської звітності іншому малому підприємству, яке спеціалізується на наданні послуг аутсорсингу [11].

Таким чином, правильний вибір стилю і методів фінансового управління дозволять малому підприємству домогтися довгострокових позитивних результатів і зайняти стійке положення на ринку.

1.2 Організація управління фінансами малого підприємства

Управління фінансами підприємства, як і будь-яка система управління, включає об'єкт і суб'єкт, тобто керовану і керуючу підсистеми (рис. 1.1).

Суб'єктом управління в системі управління фінансами в першу чергу виступає організаційна структура, а також фінансовий інструментарій, інформаційна база та технічні засоби управління фінансового менеджменту. При цьому головним суб'єктом управління, як правило, є власник підприємства.

Організаційні структури управління фінансами підприємства можуть бути спроектовані різними способами, це залежить від розмірів підприємства, форми власності, специфіки діяльності і т. п. У невеликій організації всі функції управління фінансами може виконувати або головний бухгалтер (бухгалтер), або бухгалтер спільно з директором. Для великої ж компанії характерно виділення спеціальних служб (департаменту фінансів, фінансового відділу), які функціонують безпосередньо з бухгалтерією.

Інформаційна база управління фінансами містить будь-які відомості фінансового характеру. Сюди може бути віднесена бухгалтерська звітність підприємства, дані товарних, фондових і валютних бірж, інформація від банківського сектора і ін. До інформаційної бази необхідно віднести також інформацію правового характеру - закони, постанови уряду, статутні документи, положення та інструкції, які регламентують роботу конкретного підприємства.

Другий підхід є більш традиційним, так як до недавнього часу вважалося, що будь-яке підприємство створюється для того, щоб максимізувати прибуток.

Разом з тим наведемо недоліки критерію «максимізація прибутку»:

- існують різні види прибутку (валовий, прибуток від продажів, прибуток до оподаткування, чистий прибуток), які відрізняються методикою розрахунку, і, отже, завжди необхідна конкретизація, який прибуток підприємство збирається максимізувати;
- слід зазначити, що при максимізації валового прибутку (або прибутку від продажів) буде максимальним і податок на прибуток, що зовсім небажано для фінансиста;
- основні види прибутку відображаються в формі бухгалтерської звітності «Звіт про фінансові результати», який складається за результатами звітного року, тобто показник прибутку ніяк не можна віднести до довгострокових (стратегічних) показників;
- при розгляді альтернативних варіантів інвестиційного проекту необхідно брати до уваги «фактор часу», тому що чим раніше буде отримано прибуток, тим він «цінніше», а значить, для порівняння доцільно показники прибутку різних періодів «приводити до одного знаменника», наприклад, використовуючи операцію дисконтування[8].

Тому в наш час більшість авторів віддають перевагу першого підходу, згідно з яким стратегічною (основною) метою управління фінансами компанії є максимізація добробуту власників, що виражається в максимізації ринкової вартості підприємства (максимізації ринкової вартості акцій або капіталізації компанії).

З позиції інвесторів в основі даного підходу лежить припущення, що підвищення добробуту власників полягає не стільки в зростанні поточної прибутку підприємства, скільки в підвищенні ринкової ціни їх власності. Таким чином, будь-яке фінансове рішення, що забезпечує в перспективі зростання вартості акцій (або вартості власного капіталу) підприємства, повинно прийматися.

Слід зазначити, що два основні підходи до визначення основної мети управління фінансами не пов'язані між собою, і кожна окрема компанія, формулюючи власну «дерево цілей», орієнтується на ту чи іншу стратегічну установку.

Крім того, максимізація ринкової вартості компанії не завжди досягається при максимізації прибутку. Наприклад, отриманий високий прибуток може бути повністю або частково спрямований на поточні цілі (дивіденди, виплати бонусів менеджерам і т. п.), Тобто підприємство не зможе інвестувати достатній обсяг коштів у свій розвиток, в результаті чого можливе зниження його ринкової вартості. Також високий рівень прибутку може досягатися при високому рівні фінансового ризику (високій частці позикових коштів), що знову ж таки здатне зумовити зниження ринкової вартості підприємства.

Таким чином, згідно з першим підходом, максимізація прибутку може виступати як одна з важливих завдань управління фінансами підприємства, але не як головна мета.

З іншого боку, далеко не всі українські компанії мають однозначно розуміється фінансовими аналітиками ринкову вартість, акції багатьох підприємств не звертаються на фондовому ринку. Спираючись на традиційний підхід, сформулюємо головну мету для них як максимізацію фінансової рентабельності при допустимому рівні фінансового ризику. В даному випадку фінансова рентабельність має на увазі чисту рентабельність власного капіталу або віддачу на власний капітал. Зазвичай підвищені показники фінансової рентабельності досягаються за рахунок залучення позикових коштів, а вони, в свою чергу, створюють для підприємства підвищений фінансовий ризик.

Поряд з головною метою управління фінансами підприємства необхідно виділити основні завдання. До них відносять:

- формування достатнього обсягу фінансових ресурсів;
- забезпечення найбільш ефективного використання фінансових ресурсів;
- оптимізацію грошових потоків;
- максимізацію прибутку при допустимому рівні фінансового ризику;

- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства;
- стійкі темпи зростання економічного потенціалу підприємства;
- мінімізацію витрат та ін. [20]

Формулювання завдань в цілому залежить від технології, розмірів підприємства, ситуації на ринку, економічних, політичних факторів та ін.

1.3 Сутність аналізу фінансового стану в діяльності підприємства

Розглядаючи визначення аналізу фінансового стану підприємства, варто відзначити, що до теперішнього часу в економічній літературі не сформульовано чіткого поняття. У наукових виданнях поряд з поняттям «аналіз фінансового стану підприємства» часто використовується поняття «оцінка фінансового стану підприємства». Причому деякими авторами вони трактуються як синоніми і між ними не робиться відмінностей.

Існує також інший підхід, згідно з яким оцінка фінансового стану не є рівнозначною його аналізу, тобто поняття мають різний економічний зміст. Отже, з'являється необхідність чіткого розмежування. Такого підходу дотримуються А. А. Попов, А. Д. Шеремет, А. Н. Гаврилова, Є. В. Негашев, Р. С. Сайфулін і інші [7].

Аналіз фінансового стану підприємства виступає елементом фінансового аналізу і являє собою розрахунок цілого комплексу фінансових показників, що характеризують діяльність організації з різних сторін [10].

Якщо ж говорити про оцінку фінансового стану підприємства, то дане поняття включає в себе розгляд показників, отриманих в результаті аналізу, в плані відповідності його рівня нормативного значення; вивчення факторів, які вплинули на величину показника, а також взаємозв'язку показників для подальшого обрання вірного напрямку фахівців підприємства в здійсненні методів щодо поліпшення фінансового стану.

Також існують різні підходи вчених-економістів щодо визначення самого поняття «фінансовий стан підприємства». Розглянемо більш детально деякі з них.

На думку Г. В. Савицької фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, що відображають стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність на фіксований момент часу [19].

І. Т. Балабанов розглядає поняття фінансового стану як характеристику фінансової конкурентоспроможності, можливості забезпечення своєї діяльності фінансовими ресурсами.

Більш коротке визначення знаходимо і у І. А. Бланк, він трактує його як «рівень збалансованості окремих структурних елементів активу і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [2].

А. Д. Шеремет і Є. В. Негашев відзначають, що «фінансовий стан характеризує розміщення і використання коштів підприємства. Воно обумовлено ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних коштів за рахунок прибутку та інших джерел, а також швидкістю обороту виробничих фондів і особливо оборотних коштів».

З точки зору В. В. Ковальова фінансовий стан розглядається в якості складової частини економічного потенціалу фірми, а саме «сукупності показників, що характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства»[14].

Н. П. Любушин пов'язує дане визначення ось щодо здатності підприємства фінансувати свою діяльність, що характеризується «забезпеченістю фінансовими ресурсами, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю».

Згідно судженням Т. Б. Бердникова фінансовий стан підприємства «характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових коштів. У ринковій економіці фінансовий стан

підприємства відображає кінцеві результати його діяльності, які цікавлять не тільки працівників підприємства, але і його партнерів по економічній діяльності, державні, фінансові та податкові органи» [3].

На підставі змісту визначення, даного Л. Т. Гіляровський, можна зробити висновок про те, що фінансовий стан підприємства - це частина фінансового аналізу, яка характеризується «певною сукупністю показників, відображених в балансі станом на конкретний період часу як залишки по конкретних рахунках чи комплексу рахунків фінансового обліку. Фінансовий стан підприємства відображає в узагальненому вигляді зміни в розміщенні ресурсів і джерел їх фінансування (власних або залучених) на кінець періоду в порівнянні з початком».

Таким чином, відштовхуючись від різних трактувань поняття, можна сформулювати наступне визначення фінансового стану підприємства - це кінцевий результат всієї господарської діяльності організації, що визначає його фінансову конкурентоспроможність і потенціал в ефективному виконанні економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності. Він характеризується розміщенням і використанням коштів (активів), джерел їх формування (власного капіталу і зобов'язань, тобто пасивів), їх збалансованістю, а також здатністю організації фінансувати і ефективно здійснювати свою діяльність .

Об'єктом фінансового аналізу є конкретний господарюючий суб'єкт і його фінансовий стан. Як предмет комплексного фінансового аналізу виступають «фінансові процеси господарюючого суб'єкта та кінцеві фінансові результати діяльності, що складаються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що одержують відображення через систему економічних показників».

Основоположним елементом моделі аналізу фінансового стану виступає мета. Від чіткості її формулювання залежить не тільки ефективність здійснення всього комплексу аналізу, організації та проведення аналізу, але і достовірність отриманих результатів дослідження, що забезпечують обґрунтованість прийняття управлінських рішень [12].

Основною метою аналізу фінансового стану є отримання найбільш інформативних параметрів, що дозволяють отримати повну і об'єктивну характеристику динаміки поточного фінансового стану (його прибутків і збитків, зміни в структури балансу, розрахунків з дебіторами і кредиторами) і оцінити майбутній потенціал сталого розвитку підприємства .

Основні завдання аналізу фінансового стану:

- оцінка і аналіз економічного потенціалу суб'єкта господарювання (оцінка майнового стану, аналіз фінансового стану і фінансової стійкості);
- оцінка і аналіз результативності фінансово-господарської діяльності (аналіз поточної діяльності і аналіз рентабельності) [5].

Таким чином, перед керуючими постає ряд завдань, які необхідно вирішити при проведенні аналізу фінансового стану. В першу чергу необхідно оцінити поточний фінансовий стан підприємства, тобто на момент дослідження. Потім визначити закономірності в розвитку підприємства за досліджуваний період і виявити «вузькі» місця, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства. І, нарешті, визначити резерви, які компанія може використовувати для поліпшення свого фінансового стану.

Інформаційною базою для проведення аналізу фінансового стану підприємства служить бухгалтерська звітність.

Фінансова бухгалтерська звітність складається з декількох утворюючих єдине ціле звітних документів: бухгалтерський баланс (форма №1); звіт про фінансові результати (форма №2); звіт про зміни капіталу (форма №3); звіту про рух грошових коштів (форма №4); додаток до бухгалтерського балансу (форма №5).

Крім фінансової бухгалтерської звітності в якості джерела інформації для аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта можуть виступати: «інформація про технічну підготовку виробництва; нормативна інформація; планова інформація (бізнес-план) та інша інформація (публікації в пресі, опитування керівника, експертна інформація)» [13].

Аналіз фінансового стану, будучи найважливішим елементом управління господарюючого суб'єкта, становить інтерес не тільки власникам компанії, але і його партнерам, державним і податковим органам, для яких також важливо мати уявлення про надійність, фінансову стійкість і благополуччя фірми.

Залежно від різних способів виділення критеріїв існує досить велика кількість видів фінансового аналізу.

Внутрішній аналіз здійснюється безпосередньо на підприємстві для необхідності оперативного планування, контролю та прогнозування фінансового стану. Користувачами аналітичної інформації в даному випадку виступають адміністрація і власники організації. Метою даного аналізу виступає внутрішня оцінка рейтингу для забезпечення ефективного управління фінансовим станом організації.

Зовнішній аналіз проводиться як користувачами з прямим фінансовим інтересом (кредитори, інвестори) головна мета яких отримання максимального прибутку з фінансових коштів, вкладених в організацію, так і користувачами з непрямим фінансовим інтересом (податкові органи, фінансові органи, ділові партнери, місцеві органи влади, покупці і суспільство в цілому), інтереси яких різні. Мета зовнішнього аналізу полягає в оцінці рейтингу (зовнішнього) організації, стійкості в фінансовому плані і надійності, тобто в зменшенні ступеня ризику взаємодії з даною організацією.

Попередній аналіз виконується до здійснення господарських операцій, для обґрунтування управлінських рішень, планових завдань, прогнозу очікуваних результатів.

Подальший аналіз призначений для здійснення після завершення господарських операцій, з метою проведення контролю виконання плану, виявлення невикористаних резервів, об'єктивної оцінки результатів діяльності підприємства.

Оперативний аналіз здійснюється відразу після завершення господарських операцій або змін за короткі проміжки часу.

Підсумковий або заключний аналіз проводиться після завершення звітного періоду.

Комплексний аналіз включає в себе комплексний аналіз всієї діяльності підприємства, в той час як тематичний аналіз займається вивченням окремих сторін діяльності підприємства.

При здійсненні аналізу варто пам'ятати, що «фінансовий стан підприємства залежить не тільки від її внутрішнього потенціалу, а й від зовнішніх економічних умов, які суттєво впливають на продуктивну силу фінансово-економічного потенціалу будь-якого суб'єкта економіки».

В результаті аналітичних досліджень реальна оцінка багато в чому залежить від повноти та достовірності інформації, використання ефективних методів оцінки, а також послідовності етапів проведення аналітичних дій.

2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

2.1 Оцінка фінансового стану малого підприємства ФОП «Mint dental clinic»

Для аналізу ФОП «MINT DENTAL CLINIC» нами було опрацьовано основні функції структурних підрозділів, та компетентність їх менеджерів. Для характеристики фінансового стану ФОП «MINT DENTAL CLINIC» розглянемо його основні економічні показники та їх динаміку протягом 2018-2020 років.

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності ФОП «MINT DENTAL CLINIC», тис.грн

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення (+/-)		Темп змін, %
				2018 р. від 2019 р.	2020 р. від 2019 р.	
Виручка від продажу товарів, продукції, робіт, послуг за мінусом ПДВ і акцизів	62	3575	9240	3513	5665	14903,23
Собівартість товарів, продукції, послуг	61	3556	7666	3495	4110	12567,21
Валовий прибуток	1	19	1574	18	1555	157400,0
- в% до виручки від продажів	1,61	0,53	17,03	-1,08	16,50	1056,15
Комерційні витрати	0	0	0	0	0	-
- в% до виручки від продажів	0	0	0	0	0	-
Управлінські витрати	0	0	0	0	0	-
- в% до виручки від продажів	0	0	0	0	0	-
Прибуток (збиток) від продажу	1	19	1574	18	1555	157400,0
- в% до виручки від продажів	1,61	0,53	17,03	-1,08	16,50	1056,15
Відсотки до отримання	0	0	0	0	0	-
Відсотки до сплати	0	0	0	0	0	-
Доходи від діяльності інших організацій				0	0	-
Операційні доходи	0	0	0	0	0	-
Операційні витрати	0	0	1422	0	1422	-
Позареалізаційні доходи	0	0	0	0	0	-
Прибуток (збиток) до оподаткування	1	19	152	18	133	15200,0
- в% до виручки від продажів	1,61	0,53	1,65	-1,08	1,11	101,99
Рентабельність підприємства				0	0	-
Відкладені податкові активи				0	0	-
Відкладені податкові зобов'язання				0	0	-

Поточний податок на прибуток	0	3	30	3	27	-
Чистий прибуток (збиток) звітнього року	1	16	122	15	106	12200,0
Рентабельність кінцевої діяльності	0,0424	0,706	3,063	0,66	2,36	7227,89

Аналіз фінансово-господарської діяльності ФОП «MINT DENTAL CLINIC» проведено з фінансової (бухгалтерської) звітності за 2018/2020 роки. У таблиці 2.1 представлений аналіз основних показників діяльності компанії.

Дані таблиці 2.1 показують, що, адже ФОП «MINT DENTAL CLINIC» почала свою діяльність в 2016 році, то обороти за перший рік у компанії невеликі, а в наступні роки вони наростають. При цьому зростає і рентабельність основної діяльності компанії з 0,042% у 2018 році до 3,06% в 2020 році.

Аналіз динаміки балансу компанії представлений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналітичний баланс ФОП «MINT DENTAL CLINIC», тис.грн.

Статті балансу	2018 р.	2019р.	2020 р.	Відхилення (+/-)		Темп змін, %
				2019 р. від 2018 р.	2020 р. від 2019р.	
Баланс	2360	2691	4963	331	2272	210,3
Актив - всього	2360	2691	4963	331	2272	210,3
1. Необоротні активи, в тому числі	0	0	0	0	0	-
- нематеріальні активи	0	0	0	0	0	-
- основні засоби	0	0	0	0	0	-
- незавершене будівництво	0	0	0	0	0	-
- довгострокові фінансові вкладення	0	0	0	0	0	-
- Інші необоротні активи	0	0	0	0	0	-
2. Оборотні активи, в тому числі:	2360	2691	4963	331	2272	210,30
- матеріальні оборотні активи	23	682	1420	659	738	6173,91
- дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	-
- грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення	2337	2009	3543	-328	1534	151,60
Пасив - всього	2360	2691	4963	331	2272	210,30
1. Власні кошти, в т.ч.:	23	39	172	16	133	747,83
- статутний капітал	20	20	20	0	0	100
- Додатковий капітал	0	0	0	0	0	-
- прибуток (непокритий збиток)	3	19	152	16	133	5066,67
2. Позикові кошти	2337	2652	4791	315	2139	205,01
- Довгострокові зобов'язання	2270	2288	889	18	-1399	39,16
- короткострокові кредити і позики	0	0	0	0	0	-
- кредиторська заборгованість	67	364	3902	297	3538	5823,88

Дані таблиці 2.2 показують, що в складі активів ФОП «MINT DENTAL CLINIC» присутні тільки оборотні активи, які представлені в основному грошовими коштами і короткостроковими фінансовими вкладеннями. У пасивах переважають позикові кошти. У 2018 році це в основному довгострокові зобов'язання, які до кінця 2020 року скорочуються з 2270 тис.грн. до 889 тис.грн. Кредиторська заборгованість, навпаки, зростає з 67 тис.грн. в 2016 році до 3902 тис.грн. в 2018 році.

Дані таблиці 2.3 показують, що в складі оборотних активів переважають короткострокові фінансові вкладення, на другому місці йде дебіторська заборгованість, яка в 2020 році поступається місцем запасам.

Таблиця 2.3 - Динаміка і структура оборотних активів ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Відхилення (+;-)		Темп зміни, %
	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага %	тис.грн	пит. вага %	тис. грн	пит. вага %	
Запаси	23	0,97	682	25,34	1420	28,61	1397,0	27,64	6173,91
ПДВ по придбаних	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Дебіторська заборгованість	0	0	1748	64,96	1214	24,46	1214	24,46	-
Короткострокові фін. вкладення	2337	99,025	1908	70,90	2978	60,00	641	-39,0	127,43
Грошові кошти	0	0	101	3,75	565	11,38	565	11,38	-
Міцні оборотні активи	112	4,746	144	5,35	32	0,64	-80	-4,10	28,57
Інші оборотні активи	2360	100	2691	100	4963	100	2603	0	210,30

Аналіз ефективності використання оборотних коштів ФОП «MINT DENTAL CLINIC» представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз ефективності використання оборотних коштів ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення (+/-)		Темп зміни, %
				2019 р. від 2018 р.	2020 р. від 2019р.	
Середня вартість оборотних коштів, всього, тис. грн.	23	682	1420	659	1397	6173,91
Час обігу обігових коштів, дні	0,37	0,19	0,15	-0,18	-0,22	41,43
Швидкість обертання оборотних коштів, обороти	2,70	5,24	6,51	2,55	3,81	241,39
Коефіцієнт участі оборотних коштів в обороті	0,371	0,191	0,154	-0,180	-0,217	41,43
Коефіцієнт рентабельності оборотних коштів	0,043	0,023	0,086	-0,020	0,042	197,61

Дані таблиці 2.4 показують, що, не дивлячись на зростання вартості оборотних коштів на кінець 2020 року, швидкість обертання оборотних коштів зростає з 2,7 оборотів у 2018 році до 6,51 оборотів у 2019 році. Рентабельність оборотних коштів за цей же період зростає в 2 рази.

2.2 Економічна оцінка малого підприємства ФОП "Mint dental clinic"

Економічний результат від зміни оборотності наведено в таблиці 2.5. Дані таблиці показують, що так як виручка за 2019/2020 рр. зросла майже в 3 рази, а оборотність в днях скоротилася, тому відбулося прискорення оборотності оборотних коштів і їх вивільнення, яке дозволить ФОП «MINT DENTAL CLINIC» спрямувати кошти на розвиток, не залучаючи додаткових фінансових ресурсів.

Таблиця 2.5 – Оцінка економічного результату від зміни оборотності оборотних активів ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

Показники	2019 р.	2020 р.	Зміни
Середні залишки оборотних активів за період, тис. грн.	2526	3827	1301,5
Виручка від продажів, тис. грн.	3575	9240	5665
одноденна виручка	9,79	25,315	15,52
Оборотність оборотних активів в днях	257,85	151,17	-106,67
Вивільнення ОА в результаті зміни:			1384,79
- одноденної реалізації	-	-	4001,95
- оборотності в днях	-	-	-2 700,45

Розглянемо витрати на матеріали (табл. 2.6). Дані таблиці показують, що в структурі витрат на вироблення текстилю переважають матеріальні витрати, вони складають 65,6% від повної собівартості в 2019 році і 64,49% у 2020 році. Другою за величиною статтею витрат є витрати на оплату праці. Їх питома вага зросла з 22% до 23,01% за відповідний період. Зростання витрат на оплату праці пов'язаний як зі збільшенням кількості співробітників в ФОП «MINT DENTAL CLINIC», так і з ростом заробітної плати.

Таблиця 2.6 – Витрати на виробництво ФОП «MINT DENTAL CLINIC», тис.грн.

Елементи витрат	Сума, тис. грн.			Структура витрат, %		
	2019 р.	2020 р.	+ - 5	2019 р.	2020р.	+ - 5
Оплата праці	782	1764	982	22	23,01	1,01
Відрахування на соціальні потреби	235	529	294	6,6	6,90	0,303
Матеріальні витрати, в тому числі:	2333	4944	2611	65,6	64,49	-1,11
- Сировина і матеріали	2230	4699	2470	62,7	61,3	-1,4
- паливо	64	222	158	1,8	2,9	1,1
- електроенергія і т.д.	39	22	-17	1,1	0,29	-0,81
амортизація	0	0	0	0	0	0
Інші витрати	206	429	223	5,8	5,6	-0,2
Повна собівартість, в тому числі:	3556	7666	4110	100	100	0
- змінні витрати	3108	6769	3661,13	87,4	88,3	0,9
- постійні витрати	448	897	448,866	12,6	11,7	-0,9

Визначення типу фінансової стійкості представлено в таблиці 2.7. Дані таблиці показують, що в 2019 році відзначається нормальна стійкість, а в 2020 році виявлено нестійкий фінансовий стан.

Таблиця 2.7 – Оцінка забезпеченості запасів і витрат джерелами коштів ФОП «MINT DENTAL CLINIC», тис.грн.

Показник	Сума, тис. грн.	
	2019 р.	2020 р.
1. Запаси і витрати, тис.руб.	682	1420
2. Власний оборотний капітал (розрахунок)	39	172
3. Довгострокові зобов'язання	2288	889
4. Функціонуючий капітал	2327	1061
5. Короткострокові кредити і позики	364	3902
6. Загальна величина нормальних джерел коштів	2691	4963
7. Ступінь фінансової стійкості:		
- абсолютна (п.2 - п.1), +	-643	-1248
-нормальна (п.4 - п.1), +	1645	-359
- нестійка (п.6 - п.1), +	2009	3543
- кризова (п.6 - п.1), -	-	-

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості представлений в таблиці 2.8. Дані таблиці показують, що оскільки коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду стійко знижується, а коефіцієнти ліквідності знаходяться поза межами нормативних значень, тому можна зробити висновок про те, що ліквідність і фінансова стійкість ФОП «MINT DENTAL CLINIC» в аналізованому періоді скорочується.

Таблиця 2.8 – Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

Показники	Нормальне обмеження для галузі	Сума, тис. грн.			Відхилення (+/-)		Темп зміни, %
		2018 р.	2019 р.	2020 р.	2019 р. від 2019 р.	2020 р. від 2019 р.	
Коефіцієнт автономії		0,97	0,86	0,21	-0,11	-0,65	0,22
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів (Кз / Квл)		101,61	68,0	27,85	-33,61	-40,15	0,27
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 1	0	0	0,026	0	0,03	-
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5 - 2,0	35,22	7,39	1,27	-27,83	-6,12	0,04
Коефіцієнт критичної ліквідності (ККЛ)	0,20 - 0,25	34,88	5,52	0,91	-29,36	-4,61	0,03

Аналіз прибутку від обсягу надання послуг представлений в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз прибутку від надання послуг у ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

Показники	2019 р.	2020 р.	Зміни
Виручка від продажів	3575	9240	5665
Собівартість проданої продукції	3556	7666	4110
Комерційні витрати	0	0	0
Управлінські витрати	0	0	0
Прибуток від продажів	19	1574	1555
Рівень рентабельності продажів	0,005	0,170	0,165
Вплив на зміну прибутку від продажів			
- обсягу продажів	x	x	30,11
- рівня рентабельності продажів	x	x	1524,89

З даних таблиці 2.9 видно, що відбувається зростання прибутку від продажів. На нього позитивно впливають як зростання обсягу продажів, так і зростання рентабельності продажів, але вплив зміни рентабельності набагато сильніше. Аналіз показників рентабельності представлений в таблиці 2.10. Наведені дані показують, що в аналізованому періоді всі показники рентабельності ростуть. При цьому найбільше зростає рентабельність власного капіталу.

Таблиця 2.10 – Аналіз рівня і динаміки показників рентабельності ФОП
«MINT DENTAL CLINIC»

Показники	2019 р.	2020 р.	Зміни
Прибуток від продажів, тис. грн.	19	1574	1555
Середньорічна вартість, тис. грн.:			
- майна (вкладень)	2526	3827	1302
- оборотних активів	2525,5	3827	1302
- власного капіталу	31	106	75
Виручка від продажів, тис. грн.	3575	9240	5665
Рівень рентабельності:			
- майна (вкладень)	0,75	41,13	40,38
- оборотних активів	0,75	41,13	40,38
- власного капіталу	61,29	1491,94	1430,65
- продажів	0,53	17,03	16,50

Таким чином, проведений аналіз фінансово-господарської діяльності ФОП «MINT DENTAL CLINIC» показав, що фінансовий стан компанії є стійкий.

3 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА ФОП «MINT DENTAL CLINIC»

3.1 Розробка рекомендацій по покращенню фінансового стану малого підприємства

Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності прагне отримати максимум прибутку, а це безпосередньо залежить від ефективності діяльності підприємства. На кожному підприємстві слід розробляти заходи щодо збільшення прибутку, до них можуть належати:

- збільшення випуску продукції;
- поліпшення якості продукції;
- продаж зайвого устаткування та іншого майна підприємства, або здача його в оренду;
- зниження собівартості продукції за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей і площ, робочої сили і робочого часу;
- диверсифікація виробництва;
- розширення ринку збуту [4].

Слід розглянути шляхи по збільшенню прибутку більш докладно. Визначимо основні напрямки зниження витрат підприємства в умовах ринкової економіки.

В умовах вільної конкуренції ціна продукції, виробленої підприємством, вирівнюється автоматично. Тут присутня дія законів ринкового ціноутворення. При цьому, кожен керівник докладает чималих зусиль, щоб розширити виробництво і просунути товар на незаповнені ринки. Такі заходи сприяють зниженню витрат на виробництво і реалізацію продукції, а так само відбувається зниження витрат виробництва.

Зазвичай підприємству вдається знизити витрати за рахунок економії всіх видів ресурсів, споживаних у виробництві: трудових та матеріальних. Значну частку становить оплата праці. У зв'язку з цим варто провести заходи, що

сприяють зниженню трудомісткості продукції, що випускається, зростання продуктивності праці, скорочення чисельності адміністративно - обслуговуючого персоналу.

Найбільш ефективний спосіб зниження трудомісткості продукції - механізація і автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. При цьому слід враховувати, що заходи щодо удосконалювання застосовуваної техніки і технології не завжди сприяє поліпшенню організації виробництва і праці. Тим не менш, першорядне значення для підвищення продуктивності праці має належна його організація: підготовка робочого місця, повне його завантаження, застосування передових методів і прийомів праці.

Скорочення витрат на амортизацію основних виробничих фондів можна досягти шляхом максимального їх завантаження.

Існує безліч факторів, що визначають величину прибутку. Вони діляться на внутрішні і зовнішні. Зовнішні – не залежить від зусиль даного колективу, наприклад зміна цін на матеріали, продукцію, зміна тарифів перевезення, норм амортизації і т.п. Заходи, що призводять до зміни зовнішніх чинників, проводяться в глобальному масштабі, і роблять серйозний вплив на узагальнюючі показники виробничо - господарської діяльності підприємств.

Структурні зрушення в асортименті продукції істотно впливають на величину реалізованої продукції, собівартість і рентабельність виробництва. Отже, завдання економічного аналізу, який був проведений у другому розділі даної роботи, полягає у виявленні впливу зовнішніх факторів, визначення суми прибутку, отриманої в результаті дії основних внутрішніх чинників, що відбивають трудові вкладення робітників і ефективність використання виробничих ресурсів.

Гарантією успіху підприємства в умовах розвитку ринкових відносин є грамотне ведення конкурентної боротьби. Існують різні методи конкурентної

боротьби, до яких відносять: цінові, нецінові, недобросовісні методи конкуренції.

Головною зброєю в конкурентній боротьбі ціновим методом є зниження цін на продукцію або послуги. Керівник підприємства при цьому розраховує отримувати більший прибуток за рахунок збільшення потоку клієнтів і в подальшому напрацювання більшої бази постійних клієнтів. В наслідок цього підприємець займає велику частку ринку і зможе підняти ціни, прагнучи заповнити попередні збитки [6].

Світовий досвід господарювання показує, що в поточних умовах використання цінових методів в конкурентній боротьбі закінчується погано, оскільки зниження цін приваблює на ринок виробників нижчого рівня, це призводить до банкрутства організатора цінового методу конкурентної боротьби.

На сьогоднішній день користується певною популярністю метод зниження витрат виробництва та обігу. Цей метод лежить в основі довгострокової стратегії розвитку будь-якого підприємства.

До нецінових методів конкурентної боротьби можна віднести модифікацію властивостей товару або послуги, що надається; створення взаємозамінних товарів; удосконалення послуг, що супроводжують реалізацію. Суть цих методів полягає в підвищенні якості товарів, а так само обслуговування клієнтів. Це означає, що особлива увага в діяльності ФОП «MINT DENTAL CLINIC» повинна приділятися:

- високій якості послуг, що надаються;
- надійності послуг, їх безпеки, що слід підкреслити в рекламі;
- високій якості допродажного і післяпродажного обслуговування;
- обов'язкове навчання персоналу тонкошам роботи;
- зростання швидкості виконання замовлень;
- проведення рекламних компаній для оповіщення споживачів про послуги.

Досягти тимчасових або постійних переваг перед конкурентами можна за рахунок активної маркетингової діяльності. Реклама являє собою зв'язок між виробником і споживачем, за допомогою якої споживач формує уявлення про властивості товару або послуги, в подальшому утворюючи попит на продукцію.

Розглянемо позитивні аспекти реклами для ФОП «MINT DENTAL CLINIC»:

1) Метою реклами є забезпечення клієнтів інформацією про послуги. З її допомогою повідомляється інформація про ціни, нові види послуг, що надаються і про розташування торгових точок. Дана інформація дозволяє споживачам зробити усвідомлений вибір товару або послуги і тієї компанії, яка її пропонує.

2) Рекламна діяльність сприяє підвищенню інтенсивності конкуренції. Оскільки реклама дає інформацію споживачеві про всі фірми на ринку, покупці отримують можливість отримувати вигоду з різниці в цінах. Таким чином, вплив фірм на ринок зменшується. Крім того, за допомогою реклами полегшується вихід на ринок нових компаній, так як вона приваблює споживачів, які залишилися незадоволені товарами та послугами вже існуючих фірм.

3) Реклама стимулює вдосконалення продукту виробником. У рекламі повинні міститися лише достовірні відомості про продукцію або послуги, чим вони краще, тим більше клієнтів звернуться до вашої компанії [23].

Також основним напрямком для збільшення прибутку підприємства є вдосконалення планування комплексних витрат. Вивчаючи комплексні витрати з метою встановлення можливості подальшого їх зниження, доцільно виявити відхилення фактичних витрат від планових по кожній статті окремо.

3.2 Вплив запропонованих рекомендацій на фінансовий стан малого підприємства

Максимізація прибутку безпосередньо залежить від ефективності діяльності підприємства. Існують такі напрями підвищення ефективності виробництва:

- науково-технічний прогрес. При цьому знижуються витрати на виробництво одиниці продукції;
- ресурсозбереження та модернізація обладнання;
- залучення максимуму інвестицій та їх раціональний розподіл;
- підвищення якості продукції; - ефективність управлінського фактора [15].

В останньому напрямку доречно використання інструментів маркетингу, при цьому всі фактори повинні взаємодіяти. Використання розробок науково - технічного прогресу призводить до великих успіхів в максимізації прибутку. Використання нових упаковок, нових способів реклами товару допомагають збільшити товарообіг.

Залучення інвестицій дозволяє підприємству заповнити недолік ресурсів для формування основних і обігових фондів.

Одним з популярних напрямків збільшення прибутку є підвищення продуктивності праці, а так само економія трудових витрат. Найважливіший фактор росту прибутку за рахунок підвищення продуктивності праці - поєднання трудових функцій на підприємствах, що впливає на зростання ефективності виробництва: скорочуються витрати робочого часу, підвищується завантаження робочих, що веде до скорочення трудових витрат на виробництво.

Першорядне значення для збільшення прибутку має стимулювання зниження трудових витрат. Однак прибуток збільшується тільки в тому випадку, якщо темпи зростання продуктивності праці перевищують темпи зростання заробітної плати, якщо кожен працівник отримує оплату відповідно до кількості і якості його праці.

Також зростанню прибутку можуть сприяти організаційно-технічні заходи, до яких можна віднести: впровадження прогресивної технології, механізація і автоматизація виробничих процесів, вдосконалення і модернізація використовуваної техніки, поліпшення використання основних засобів, підвищення рівня реалізованої продукції або послуг. При розрахунку зниження собівартості за рахунок впровадження даних заходів слід враховувати, що їх вплив проявляється через поліпшення використання виробничих ресурсів. Тому зміна прибутку слід розраховувати через показники ефективності використання ресурсів.

Розглядаючи визначення та способи підвищення прибутку, більшість авторів схиляються до опису методів, що стосуються товару. Для підприємства, діяльністю якого є надання послуг, слід розробити нові визначення і принципи просування, так як життєвий цикл будь-якої послуги відрізняється від товарного.

У різних послугах стадії життєвого циклу можуть тривати від кількох днів до десятків років. Кожна послуга, пропонована на ринку, поступово втрачає свою конкурентоспроможність і її місце займає більш досконала послуга. Даний процес безпосередньо пов'язаний з розвитком науково - технічного прогресу, зміною потреб споживачів.

Період життєздатності послуги на ринку називається життєвим циклом. Слід провести аналітичне порівняння життєвого циклу товару чи послуги. До загальних характеристик період життєздатності належать:

1. Обмежений термін життя.
2. Стадії: розробка, впровадження, зростання, зрілість, насичення і спад.
3. Прибуток на кожному етапі життєвого циклу різний.

Головним критерієм для оцінки життєвого циклу послуги є обсяг реалізації, що забезпечує відшкодування всіх витрат і отримання запланованого прибутку.

Особливості життєвого циклу послуг:

1. Час життєвого циклу послуги вище, ніж товарного.
2. Тривалість стадій для послуг вище, ніж для товарів.

3. Стадія, попереднього отримання стійкого прибутку, відносно невелика, мається на увазі менша трудомісткість процесу нової послуги.

4. Ступені ризику від невизначеності реального реагування споживачів на появу послуги нижче, ніж для товарів в матеріальному вираженні [18].

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що поведінка підприємства, що надає послуги на ринку і можливості для успішного використання різноманітного маркетингового інструментарію дозволяють розглядати сферу послуг як один з ефективних напрямків підприємництва, який дозволяє швидко і з невеликими витратами організувати виробництво і реалізацію специфічного товару, здатного володіти ринковою привабливістю протягом тривалого періоду.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності ФОП «MINT DENTAL CLINIC» показав, що фінансовий стан компанії є стійкий. Зростання прибутку від продажів на нього позитивно впливають як зростання обсягу продажів, так і зростання рентабельності продажів, але вплив зміни рентабельності набагато сильніше. В аналізованому періоді всі досліджені показники рентабельності ростуть. При цьому найбільше зростає рентабельність власного капіталу.

Весь прибуток організації формується під впливом певних факторів які бувають двох видів: внутрішні і зовнішні. Результати проведеного факторного аналізу допомагають визначити резерви підвищення ефективності діяльності організації.

При оцінці факторів можна виявити причини, що впливають на динаміку і структуру прибутку, а також визначити можливості подальшого їх поліпшення, найчастіше ними бувають: збільшення обсягів виробництва, за рахунок оновлення технічного обладнання і підвищення продуктивності; забезпечення вигідних продажів, за рахунок вдосконалення умов розрахункових відносин зі сторонніми організаціями; зміна реалізованої продукції з урахуванням споживчого попиту; зниження витрат обігу; оцінка реальної вартості реалізованої продукції з урахуванням її якості і конкурентоспроможності; збільшення інших доходів не пов'язаних з основним видом діяльності. Працівники сфери послуг в першу чергу повинні бути відмінними менеджерами, здатними переконати клієнта в важливості їх послуги. Прибуток для такого підприємства є отримання грошових коштів за невловимі речі. Психологічно клієнтам набагато простіше дається покупка товарів в речовій формі, так як їх значимість можна оцінити фізично. З послугами же все набагато складніше, слід переконати клієнта в необхідності її придбання і головне, не дати йому пошкодувати про це. Отже, основним елементом при продажу послуг, є так званий продаж «ідеї», коли клієнт готовий віддати гроші за інформацію. А це означає, що основу прибутку підприємства, що надає послуги, становить

людський фактор. І тому формується таке визначення прибутку для підприємств, що надають послуги: прибуток для підприємства, що надає послуги - це грошові кошти, отримані на користь підприємства завдяки діяльності співробітників без виробництва матеріального товару і без прямих витрат на його виробництво.

Для ефективного функціонування ФОП «Mint dental clinic» в умовах ринкових відхилень особливе значення має пошук ресурсів збільшення виручки, зниження собівартості, зростання прибутку. Збільшити прибуток можна використовуючи резерви його росту, які підприємство може виявити для себе і, виходячи з цього, отримати бажаний результат.

Максимізація прибутку безпосередньо залежить від ефективності діяльності підприємства. Основними напрямками підвищення ефективності виробництва є:

- науково-технічний прогрес. При цьому знижуються витрати на виробництво одиниці продукції;
- ресурсозбереження та модернізація обладнання;
- залучення максимуму інвестицій та їх раціональний розподіл;
- підвищення якості продукції;
- ефективність управлінського фактора.

Поточними резервами зростання прибутку ТОВ «Mint dental clinic» є зниження собівартості продажів, скорочення витрат на персонал.

Поведінка підприємства, що надає послуги на ринку і можливості для успішного використання різноманітного маркетингового інструментарію дозволяють розглядати сферу послуг як один з ефективних напрямків підприємництва, який дозволяє швидко і з невеликими витратами організувати виробництво і реалізацію специфічного товару, здатного володіти ринковою привабливістю протягом тривалого періоду.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Арзянцева Д. А. Фінансовий менеджмент в установах системи охорони здоров'я та медичного страхування. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003.
2. Бланк І. Планування грошових потоків підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 5. С. 31–46.
3. Бердникова Т. Б. .. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства: Учеб. посібник. М.: ИНФРА-М., 215 С., 2007с
4. Воронкова Т. Є. Шляхи підвищення прибутковості підприємства в умовах нестабільного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 42-44.
5. Вакульчик О. М. Фінансовий результат підприємства: економічна сутність, особливості визначення та аналізу. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 1. С. 162-168.
6. Гудзь О.І. Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікація. *Економіка і суспільство*. 2018. № 8. С. 346-352.
7. Гаврілова А.Н., Попов А.А.. Фінанси організацій (підприємств): навчальний посібник. Стер. М.: КНОРУС.2010. 606 с.
8. Дроздова О. Г. Розкриття інформації про рух товарів у бухгалтерській звітності підприємства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2014. № 2. С. 26-34
9. Завальнюк В.В. Методика проектування підсистеми менеджменту в системі стратегічного управління підприємствами. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Миколаїв, 2016. №12. С. 250-253.
10. Ковтуненко Ю. В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 8(2). в С. 40-41.

- 11.Кристиняк М. Б. Малий бізнес та мале підприємництво як важливий фактор розвитку національної економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 11. С. 21-26.
- 12.Книшек О. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. № 139. С. 171-181
- 13.Кузь В. І. Управлінська бухгалтерська звітність підприємства: принципи та підходи до формування. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2015. Вип. 2. С. 188-197.
- 14.Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. - М. : Финансы и статистика, 2003. 560 с.
- 15.Мікловда В. П. Ефективність діяльності малих підприємств на регіональному ринку послуг (на прикладі Закарпатської області).*Регіональна економіка*. 2009. № 4. С. 33-39.
- 16.Міца В. В. Малий бізнес у сучасних ринкових умовах (соціальний аспект). *Економіка та держава*. 2017. № 8. С. 95-98.
- 17.Падерін І. Д. Стратегічне управління на підприємствах малого та середнього бізнесу. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 2. С. 163-167.
- 18.Руда Р. В. Фінансова стратегія як основа життєдіяльності підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 2. С. 123-126.
- 19.Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: Учеб. посібник. 7-е изд., Испр. Мн.: Нове знання, 2002. 704 с.
- 20.Соболева Г. Г. *Управління фінансами підприємства. Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 685-688.
- 21.Хомутенко А. В. Прагматика та семантика термінів фінансової науки "суспільні фінанси", "публічні фінанси" та "державні фінанси". *Фінанси України*. 2017. № 1. С. 111-126.
- 22.Харакоз Л. В. Методичні аспекти формування інформації про виплати працівникам у бухгалтерській звітності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 3(1). С. 103-107.

23. Ярмолюк О. Я., Клівода Д. С. Використання інструментів електронного маркетингу в маркетингу територій. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 15. С. 137–141.